

Jezikovnokomunikacijska interakcija, Udeleženci, Kontekst: nejezikovni vs. jezikovni, Nejezikovni kontekst, Prenosnik: govorno vs. zapisano, Intertekstualnost: besedilne skupine, Besedilni tipi glede na besedilne prototipe, Besedilne vrste, Viri in literatura, *II Slovnični in diskurzni vidik* (Andreja Žele, Mira Krajnc Ivič) s temami: Členitev po aktualnosti vs. besedni red v slovenščini, Elipsa, Diateza, Konektorji, Viri in literatura, *III Slovnični vidik* (Andreja Žele) s temami: Uvod: skladnja z vidika slovničnih kategorij, Vezljivost: opredelitev in predstavitev, Vezljivost: pregled razvoja, Vezljivost: tudi kot pokazatelj spreminjanja rabe, Predikacija: oseba, osebek, Stavek: glagolska vs. povedkova vezljivost, Udeleženskost: udeleženska vloga vs. sklon, Vezljivost vs. družljivost: dopolnjujoča besedilna pojava, Propozicijskost prislovov, Medpropozicijskost: opredelitev in predstavitev, Medpropozicijskost z vidika družljivosti glagolov oz. povedkov, Stopnje odvisnosti in soodvisnosti: med podredjem in priredjem, Vezni, Nestavčni besedilni modifikatorji, Členki, Medmeti, Viri in literatura.

Sledita stvarno kazalo in povzetek.

Obravnavata se torej začne in konča z besedilom, vmes pa so v različnih medsebojnih razmerjih in povezavah predstavljeni in opredeljeni temeljni skladijski pojavi, ki v obsegu stavka – besedilo – diskurz poudarjajo tudi skladijske lastnosti in posebnosti slovenščine.

Andreja Žele

*Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani,
andreja.zele@ff.uni-lj.si*

Mira Krajnc Ivič

*Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru,
mira.krajnc@um.si*

MARIJA ŠVAJNCER, 2020:
**VESELJE DO ŽIVLJENJA ALI
FILOZOFIJA RADOŽIVOSTI.**

Maribor: Kulturni center, zavod za umetniško produkcijo in založništvo. 358 str.

Slovenska filozofinja, doktorica filozofskih znanosti in literarna ustvarjalka Marija Švajncer je pri Kulturnem centru Maribor v Zbirki Znanstvena monografija objavila knjigo z naslovom *Vesetje do življenja ali filozofija radoživosti* (2020). Avtorica sedmih filozofskih knjig, študije s področja literarne zgodovine, treh romanov, dveh mladinskih in enega za odrasle, ter petih pesniških zbirk se tokrat loteva nove teme – veselja do življenja oziroma filozofije radoživosti. V uvodu pravi, da je v filozofskem pisanju veliko temačnosti, zato bi se rada dokopala do spoznanja, kako bi bilo mogoče premagati črnogledost ter se veseliti enkratnega in neponovljivega življenja, ki nam je dano. V slovenski družbi je po njenem očitno neprestano tarnanje, ljudje javno napadajo drug drugega, tudi v politiki se dogaja vse kaj drugega kot kulturno sporazumevanje. Vse to sčasoma postaja utrudljivo in odvečno, vse preveč se ponavlja in ogroža ustvarjalno delovanje, medčloveške odnose in napredek v družbi. Besede, ki jih uporabljajo javne osebe in anonimneži na spletu, so grobe in pogosto oblikovane kot sovražni govor.

Marija Švajncer išče spoznanja in modrosti v knjigah, v katerih je najti pozive k veselju do življenja, optimistične pobude in spodbude ter klic k radoživosti, saj predvideva, da so na knjižnih policah gotovo tudi take. Najbrž so že nekoliko porumenele in zaprašene, iz starih in minulih časov, toda gotovo jih je mogoče najti, jih prelistati in ohranjati upanje, da bo klic k

radoživosti mogoče slišati. Tako se v svoji monografiji sprehodi skozi filozofska in druga spoznanja od antike do današnjih dni.

Čeprav sta znanost in tehnika napredovali z vrtoglavo hitrostjo, odkriva podobnost medčloveških odnosov iz starih časov z današnjimi. Nekateri ljudje so bežali s svojih domov in iskali boljše življenje, drugi so bili uporniki, tretji ljubitelji glasbe – vse skupaj je bilo zelo pisano. Sovražni in nestrpni pisci iz različnih obdobj se med seboj ne razlikujejo pretirano. Marija Švajncer pravi, da radi skrunijo, prezirajo, rušijo, s prstom kažejo na drugačnost in ne prenašajo tistega, kar je drugačno od njih, čeprav nekje globoko v svoji notranjosti tu in tam vedo, da jih pri drugih ljudeh pravzaprav motijo lastnosti, ki jih imajo sami.

Poglavja v knjigi so različno dolga. Filozofinja se dlje časa zaustavi pri tistih piscih, ki so kazali dvojnost in razkol med zasebnim ter javnim. Francoska feministka Simone de Beauvoir si je v svojem filozofskem in literarnem pisanju prizadevala za emancipacijo žensk, zasebno pa je z vso vdanostjo in s celo neke vrste podrejenostjo moškemu ljubila ameriškega pisatelja Nelsona Algrena in se na več kot devetsto straneh ohranjenih pisem izpovedovala o svoji zaljubljenosti. Dopisovanje je po filozofinjini smrti objavila njena posvojenka – sama se za to po vsej verjetnosti ne bi odločila.

Marija Švajncer je pobudnica kultiiranega izražanja v slovenskem jeziku in potrjevalka velike izrazne moči našega jezika. V uvodu pravi, da tujke uporablja samo tedaj, kadar je treba zagotoviti terminološko in pomensko natančnost v filozofskem izražanju, sicer se odloča za izraze v slovenščini in se pri tem vedno znova čudi, kako lepo zveni naš materni jezik.

V knjigi si dovoli, kot pojasnjuje, več osebne pisanja. Takšna iskrenost bi se morda komu zdela nekoliko naivna in nenavadna, toda zdaj je že toliko stara, pripomni, da je ni več sram na primer kar naravnost izraziti hvaležnost svoji mami, ki se je v neprijaznih okoliščinah, vsa utrujena od vojne (Nemci so jo v zaporu tudi mučili), odločila zanjo in ohranila njeno življenje. Seveda Marija Švajncer priznava in podpira svobodno ter po ustavi zagotovljeno izbiro glede rojevanja in odločanja za otroke, vendar je bila osebna izkušnja zanjo odločilna. Avtorica pravi, da ji ni nerodno izraziti zahvale ljudem, ki so ji v življenju storili kaj dobrega, in jih z imeni in s priimki omeni v poglavju Comte-Sponville – o velikih vrlinah, medtem ko hoče na tiste, ki so ji prizadejali zlo, pozabiti, in ne vidi nikakršnega razloga, da bi pisala o njih. Zdi se, da v poetičnem slogu vplete v knjigo ob filozofskih spoznanjih tudi lastne izkušnje in življenjska premišljevanja, spoznanja, kar monografiji vsekakor doda posebno kvaliteto.

Kot rdeča nit se v knjigi vleče spoznanje, da je eno izmed zagotovil veselja do življenja vsekakor tudi filozofija. Za avtorico je to tiha, vendar nad vse zanesljiva radost. Morda lahko prav v času koronavirusa pomaga premagovati težave in nadloge, ki jih je prinesla virusna bolezen. Čeprav je bil rokopis oddan pred epidemijo, kot je omenjeno v uvodu knjige, je v njej marsikaj uporabljivo tudi za naš negotovi čas.

Marija Švajncer se problemsko in osebno obarvano sprehodi skozi zgodovino filozofije. Najprej skuša odgovoriti na vprašanje, kaj bi danes s Heziodom; Aristotelovo premišljevanje o srečnosti je v marsičem aktualno še v sedanjosti; osupne nad spoznanjem, da med Teofrastovimi značaji ni dobrih ljudi; zamisli se nad Epiktetovo sprijaznenostjo in

skuša ugotoviti, ali je v njej vendarle tudi kaj optimizma; Seneka in Mark Avrelij sta se v njen spomin zapisala kot modra in preudarna človeka, veliko vednosti o antiki si je mogoče pridobiti iz bogatega opusa Svetlane Slapšak. Erazem Rotterdamski nas prepričuje, da je norost zagotovilo za veselje do življenja, pogosto pa, žal, ni tako. Francis Bacon se ni hotel otresti cinizma, francoski moralisti niso bili pretirano optimistični, Voltairov Kandid pa je to zmožgel, čeprav je v življenju občutil številne udarce. Pisanje Johna Stuartha Milla potrjuje, da človek potrebuje svobodo, James odkriva veselje v pragmatizmu; Jung veliko ve o znanosti, toda tudi sanje mu dajo misliti, saj v njih sluti skrivnosti. Lasch je kritičen do kulture narcisizma, Bruckner se zgraža nad nenehno vzhičenostjo, De Botton pa občuti pristno veselje do življenja in je pri tem tudi zelo duhovit. Nietzschejeva znanost ni kdo ve kako vesela, v nasprotju z njim pa je Simmel videti kar zadovoljen, saj ponuja filozofijo denarja. Tudi danes šelestenje bankovcev marsikoga spravlja v dobro voljo, plačilne kartice ljudje radi prelagajo iz roke v roko in plačujejo s fiktivnim denarjem, ki ga je pogosto manj, kot bi si želeli, pa saj se na kartici to ne vidi. Feuerbach zaupa v človeka in ljubezen, tudi čutnosti se ne brani, medtem ko Galimberti ne verjame v ljubezen; Berardi gre še dlje in je kar precej črnogled. V pozabljenih filozofih, ki so jih skušali oživiti v slovenski filozofiji, ni kdo ve koliko veselja do življenja. Starost spravlja Simone de Beauvoir v obup, tudi zaradi Sartrovega staranja in ugašanja je žalostna, toda z ameriškim pisateljem je doživela strastno ljubezen, pozneje pa tudi s kakim mladeničem – vsega tega se je vredno spominjati. Tomo Virk pravi, da brez etike

ne gre, Škofa razveseljujeta ljubezen in dobrot, Cvetka Hedžet Tóth uporništvu povezuje z veseljem do življenja, tudi utopija pri tem ni brez pomena; Sacks je hvaležen za vse, kar je doživel v življenju; Kocijančič filozofijo oblikuje v verzih, Rokem jo najde v gledališču. Adorno in Barbo premišljujeta o glasbi, Quignard pa si ne more kaj, da ne bi pisal o sovraštvu do glasbe. Bergson se teoretično loteva tega, čemur se ljudje smejejo; Freud preučuje vice; Svetlana Slapšak sporoča, da mnogo ljudi razveseljuje hrana; Primorac se zamisli nad radostjo v objemu in gleda na spolnost brez predsodkov ter nadvse svobodno; v knjigi je celo beseda o poroki in družini (v Sloveniji se za poroko odloča čedalje manj mladih, formalno urejeni skupnosti ne pripisujejo kdo ve kakšnega pomena). Šport je vsekakor pomemben: Slovenija se je umestila na zemljevid držav z velikim številom zmagovalcev. Narava ljudi napolnjuje z optimizmom, nazadnje pa je treba umreti – Critchley piše o tem, kako so zapustili ta svet nekateri filozofi, spravljivo, v nenavadnih okoliščinah ali pod težo tuje roke.

Filozofija za avtorico pomeni pot vase in hkrati zazrtost v svet, premlevanje o sedanosti, vračanje v preteklost in predvidevanje prihodnosti. Odgovarja na vprašanja o medčloveških odnosih, meri razdaljo do drugih ljudi in išče svojo podobo v odnosu do eksaktnih znanosti. Filozofija je zanimiva, pravi filozofinja, kadar je podana v formalno urejenih argumentih, vznemirljiva pa tudi tedaj, kadar si v izrekanju resnice jemlje svobodo ter je figurativna in poetična. Pomembni so tako vztrajanje in utopičnost kot tudi uporništvu in protestiranje. V svojem raziskovanju in pisanju se avtorica zavzema za strpnost, pravičnost, solidarnost, dobronamernost, svobodo, boljši svet sobivanja. Naj

človekovo dostojanstvo, mir in osmišljanje življenja ne bodo samo želje, temveč uresničitev in svetloba v realnosti.

Na koncu knjige sta dodani recenziji. Napisala sta ju Cvetka Hedžet Tóth in Rudi Kotnik. Filozofinja pravi, da je v sodobnem svetu, v katerem je veliko nasilja, napetosti, boja za preživetje, jeze in žaljivih zapisov po spletu zelo malo spoštljive medčloveškosti. Filozofija ni samo glasna izpovedovalka nezadovoljstva s svetom, temveč je med drugim tudi vesela znanost, ki neguje zelo osebno radost do življenja, sveta in vsega, kar je, ter glasno opozarja, da je vedrina vrednota, ki jo je treba negovati. Človek se čudi in strmi, da sta svet in življenje v njem samem, in vse to sproža radost in občutek sreče. Cvetka Hedžet Tóth v knjigi poleg optimizma odkriva tudi utopično zavest in metafizično razsežnost. Nobeno spoznanje o svetu in življenju ni dokončno, absolutno in samozadostno, tudi resnica je v večnem nastajanju in minevanju. S takšno načelno odločitvijo se delo Marije Švajncer zavzema za svobodo in odgovornost, vsakokrat vpeti v določen čas in prostor, ki si ga ljudje niso izbrali sami. V srečavanju s filozofi in filozofinjami vidi avtorica recenzije tudi zgodovino boja za priznanje in upoštevanje življenja, sočasno pa je v njihovih delih slutiti tudi nekakšnonegativno izrekanje vedrine, sreče in veselja. Rudi Kotnik poudari problemsko ter tu in tam nekoliko literarizirano iskrenost pri lotevanju spolzke teme veselja do življenja in srečavanja s filozofsko mislijo znanih filozofov in filozofinj ter drugih teoretikov. Marija Švajncer si prizadeva, da bi oblikovala svojo lastno filozofijo radoživosti. Pesimizem sodobnega časa skuša obvladovati z optimizmom, s filozofskim prepričevanjem in z argumentiranim zagotavljanjem, da je vredno

živeti, dati življenju vsebino, v njem najti smisel in se odločiti za izbiro, ki lahko vzbuja zadovoljstvo, predvsem pa iskati resnico in uresničevati zavezanost filozofiji. Avtorica se zaveda, da predmet njene študije nikakor ni lahek. Skrbi jo, da bi bila v primerjavi z vse bolj naraščajočim sovražnim govorom, z negativizmom, z izničenjem in z razvrednotenjem ljudi v javnosti s svojim prikazovanjem tistega, kar je dobro, videti neprepričljiva, morda celo naivna in utopično zamaknjena. Z dokaznimi razlogi vedno znova ponavlja, da je tam, kjer je zlo, tudi nasprotni pol, in ima v mislih polarnost med dobrim in zlom. Noče izgubljati upanja, da bi bil naš svet lahko boljši, zavezana je etičnim vrednotam spoštovanja, strpnosti, solidarnosti in enakosti. Zavestno prizadevanje, da bi se v kaotičnem svetu lahko kaj spremenilo, po njenem mnenju ni brez pomena. Tematika je sicer resna, vendar je avtorica tudi duhovita in ironična, saj, kot pravi, humor in smeh, prav tako pa tudi glasba in bogata umetnost, sodijo k veselju do življenja. Gre torej za izredno dragoceno monografijo, ki si postavlja radost do življenja kot vrednoto, kljub temu da avtorica ob tem ne spregleda nasprotij in nesmislov življenja.

Mojca Marič

*Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru,
mojca.maric@guest.arnes.si*